

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Актуальні проблеми історії України ХІХ – початку ХХ ст.
та їх вивчення у школі

The current issues of history of Ukraine in the 19th and early 20th
centuries and their study at school

Освітня програма 014.03 «Середня освіта (Історія)»

Спеціальність 014 «Середня освіта (Історія)»

Галузь знань 01 «Освіта / Педагогіка»

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.

м. Івано-Франківськ – 2022

1. Загальна інформація	3
2. Анотація до курсу	3
3. Мета та цілі курсу	4
4. Результати навчання (програмні компетентності)	5
5. Організація навчання курсу	7
6. Система оцінювання курсу	26
7. Політика курсу	29
8. Рекомендована література	29

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Актуальні проблеми історії України XIX – початку XX ст. та їх вивчення у школі
Викладач	Райківський І.Я., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України і методики викладання історії
Контактний телефон викладача	0342-59-60-06 (робочий) 096-920-59-85
E-mail викладача	igor.raikivskyi@pnu.edu.ua i.raj@ukr.net
Формат дисципліни	2. 2 Вибіркові дисципліни 2.1 Курси за вибором 2.1.1 Теоретична підготовка
Обсяг дисципліни	90 год.; кількість кредитів ECTS – 3 (6 семестр)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	понеділок, 14.00 год. – 16.00 год.

2. Анотація до курсу

Пропонований вибірковий курс циклу професійної підготовки фахівців призначений для глибшого ознайомлення студентів спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти з особливостями викладання історії України XIX – початку XX ст. у школі (9 клас), насамперед з методичними аспектами цього питання. Він читається в 6 семестрі обсягом 3 кредити (за Європейською кредитно-трансферною системою ECTS), розрахований на

90 годин занять, з них: 12 год. – лекцій, 18 год. – практичних занять, 60 год. – самостійної роботи. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді заліку.

Нижня хронологічна межа курсу – важливі політичні й соціальні зміни та перетворення на етнічних українських землях в останній третині XVIII ст. (ліквідація російським царизмом української козацької автономії на території колишньої Гетьманщині, на Лівобережжі й Слобожанщині та закріпачення селянства; колонізація, тобто заселення та освоєння Південної (Степової) України; кінець існування Речі Посполитої і приєднання українських земель, якими вона володіла, до Російської та Австрійської імперій). Верхня межа курсу – 1914 р., початок Першої світової війни. “Нова історична епоха – XIX століття”, за словами діаспорного історика Івана Лисяка-Рудницького, “як окремий період української історії ... тривало приблизно від 1780–1790-х років до 1914 року”. Центральною проблемою в тогочасній історії стало формування модерної української нації, в основі якої лежала національна самосвідомість, тобто усвідомлення себе частиною єдиної національної спільноти. При вивченні пропонованого курсу студенти мають усвідомити, з одного боку, регіональні відмінності (“регіоналізм”, за висловом І.Лисяка-Рудницького, був однією з найбільш характерних рис тогочасної історії України), а з другого, – з’ясувати, чому всупереч імперським поділам, численним розбіжностям у ментальності, історичному уявленні, політичній культурі та ін., відбувалася консолідація української нації.

Навчальний вибіркового курсу “Актуальні проблеми історії України XIX – початку XX ст. та їх вивчення у школі” зорієнтований на застосування студентами спеціальності 014 “Середня освіта (Історія)” набутих знань, умінь і навичок у майбутній професії – вчитель історії і суспільствознавчих предметів, підготовку до викладання історії України в 9 класі ЗЗСО.

3. Мета та цілі курсу

Мета викладання дисципліни полягає у формуванні в майбутніх фахівців професійних компетентностей вчителя, що має глибокі теоретичні знання з історії України XIX – початку XX ст. та володіє практичними вміннями і навичками з методики викладання історії, необхідними для забезпечення високої ефективності навчання, навичками проведення заняття з історії з використанням сучасних технологій навчання. Враховуючи, що ключовою проблемою досліджуваного періоду є “перетворення етносоціальної спільноти на модерну європейську націю” (вислів діаспорного історика І.Лисяка-

Рудницького), ставиться за мету дати студентам поглиблене розуміння особливостей становлення новочасного українського суспільства в європейському контексті, формування модерної національної самосвідомості українців як окремої нації. Студенти спеціальності 014 “Середня освіта (Історія)” прослухали обов’язкову дисципліну циклу професійної підготовки “Історія України ХІХ – початку ХХ ст.”, але в рамках вибіркового курсу в 6 семестрі передбачено поглибити історичні знання, більше наблизити їх до школи, методики викладання історії для учнів у 9 класі ЗЗСО. Особливу увагу звернено на вміння школярів творчо підходити до навчального процесу, формувати світоглядну свідомість історичного мислення, виховувати повагу до загальнолюдських цінностей, активну громадянську позицію. Студенти ближче знайомляться з текстом різних шкільних підручників для 9 класу (автори – В.Власов, Н.Сорочинська та О.Гісем, О.Гісем і О.Мартинюк, Ф.Турченко та В.Мороко, О.Реєнт і О.Малій, О.Струкевич та ін.).

Основними завданнями вивчення дисципліни є вивчення сучасної методики навчання історії України ХІХ – початку ХХ ст. у школі; набуття навичок організації та проведення різних форм навчальних занять та позакласних заходів з історії України досліджуваного періоду; ознайомлення з методами і технологіями навчання історії України імперської доби, прийомами і пізнавальними завданнями інтерактивного навчання в школі і здобуття навичок застосовувати їх у практичній діяльності.

4. Результати навчання (програмні компетентності)

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що потребують інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії і суспільствознавчих предметів у навчальних закладах середньої освіти та у процесі навчання за спеціальністю, що передбачає застосування теорій та методів професійно спрямованих наук і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність до впевненого, а водночас критичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку, обробки, аналізу, верифікації інформації з різноманітних джерел. Компетентності в природничих науках і

технологіях.

ЗК 5. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію в загальноосвітньому процесі, працювати в команді з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного мультикультурного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих.

ЗК 6. Здатність вчитися самостійно й автономно, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж навчання в університеті та усього життя, оцінювати прогрес і результати навчання.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї, вміння диференціювати традиційні та інноваційні способи вирішення завдань та знаходити межі їхнього застосування у навчальному процесі.

ЗК 8. Здатність забезпечувати особисту та групову відповідальність за дотримання виконавської дисципліни, вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 5. Здатність володіти системою знань із методики викладання історії і правознавства, знати зміст навчальних програм та підручників, засоби, методи та основні прийоми навчання, способи перевірки знань та умінь учнів та критерії оцінювання їхніх навчальних досягнень, форми позакласної та позашкільної роботи та ін.

ФК 9. Здатність самостійно організовувати навчально-виховний процес, добирати ефективні методи, прийоми, форми і засоби навчання, спрямовані на розвиток вікових та індивідуальних особливостей учнів, а також дотримуватися вимог безпеки життєдіяльності всіх учасників освітнього процесу.

ФК 10. Здатність застосовувати інтерактивні методи і сучасні освітні технології навчання. ФК 11. Здатність здійснювати контроль та об'єктивне оцінювання рівня навчальних досягнень учнів. ФК 12. Здатність оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні та світі, аналізувати та оцінювати проблеми у сфері освіти, визначати сприятливі умови для її прискореного інноваційного розвитку, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання суспільно важливих та особистих проблем.

ФК 16. Здатність усвідомлювати суспільний статус і призначення професійної діяльності вчителя історії, здійснювати самооцінку та корегування пізнавальної діяльності, аналізувати, досліджувати та поширювати передовий педагогічний досвід.

ФК 17. Здатність формувати історичну свідомість, національну пам'ять, провадити громадянсько-патріотичне виховання серед молоді. ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки з метою розвитку демократичного громадянського суспільства, виховувати правову свідомість та культуру в учасників освітнього процесу.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття

Загальна
кількість годин

6 семестр

лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Норма- тивний/ вибір- ковий
6	014 "Середня освіта. Історія"	3	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література (основна)	Завдан- ня, год.	Вага оцінки	Термін вико- нання
------------	------------------	-------------------------	---------------------	----------------	--------------------------

6 семестр

<p>Тема 1. Історія України XIX – початку XX ст. в шкільному курсі</p> <p><i>План лекції.</i></p> <p>1. Мета і завдання сучасної шкільної історичної освіти.</p>	лекція, 2 год.	<p>1. Баханов К. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя, 2004. 328 с.</p> <p>2. Баханов К. Мета і завдання шкільного курсу історії України // Історія та правознавство. 2015. № 3. С. 2–4.</p>	Підго- товка конс- пекту семінар- ського заняття	5 б. (вибірко- во, під час опи- тування на семі-	Згідно з розкла- дом занять
---	-------------------	---	--	---	--------------------------------------

<p>2. Навчальна програма і підручники з історії України XIX – початку XX ст.</p> <p>3. Змістове наповнення шкільного курсу української історії для 9 класу.</p> <p>4. Проблема вдосконалення сучасних шкільних підручників.</p>		<p>3. Баханов К. Методичний посібник з історії України. 7 клас. Традиції та інновації у навчанні історії в школі. К., 2001. 296 с.</p> <p>4. Баханов К. Місце національної історії в структурі сучасної шкільної історичної освіти // Історія та правознавство. 2015. № 1–2. С. 4–5.</p> <p>5. Баханов К. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Харків, 2005. 128 с.</p> <p>6. Баханов К. Принципи побудови шкільного курсу історії України // Історія та правознавство. 2014. № 34–36. С. 2–7.</p> <p>7. Баханов К. Специфіка історії України як шкільного навчального предмета // Історія та правознавство. 2014. № 30. С. 2–4.</p> <p>8. Баханов К. Чинники впливу на шкільний курс історії України та його складники // Історія та правознавство. 2014. № 11–32. С. 2–4.</p> <p>9. Біла С. Я., Тимошенко Л. В. Методика викладання історії в середній школі. Навчальний посібник. Дрогобич, 2001. 84 с.</p> <p>10. Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронне джерело] URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas. Дата звернення: 01.09.2019.</p> <p>11. Курилів В. Методика викладання історії. Навчальний посібник. Львів – Торонто, 2003. 248 с.</p> <p>12. Локшина О. Напрямки реформування змісту</p>	<p>та візуалізованої презентації.</p> <p>Самостійна робота: написання історичного есе на тему: “Обгрунтуйте у формі есе вислів Бісмарка, що для побудови держави найважливіше значення має шкільний учитель, а не сила зброї та військо”,</p> <p>6 год.</p>	<p>нарі)</p>	
<p>План семінарського заняття № 1.</p> <p>Історія України XIX – початку XX ст. в шкільному курсі</p> <p>1. Сучасні цілі й завдання шкільної історичної освіти в Україні.</p> <p>2. Шкільна програма з історії України для 9 класу: принцип побудови і порядок викладу матеріалу.</p> <p>3. Шкільні підручники з історії України XIX – початку XX ст.: змістовні й дидактичні переваги і недоліки.</p> <p>4. <i>Практичне завдання:</i> Скласти календарно-тематичне планування з історії України в 9 класі (у формі таблиці).</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>				

	<p>середньої освіти у сучасній Європі // Історія в школі. 2000. №9. С. 13–15.</p> <p>13.Маркова І. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: від теорії до практики (у запитаннях та відповідях). 2016. № 25–26. С. 3–7.</p> <p>14. Кочубей Т. Розвиток освіти на українських землях у II пол. XVII – кін. XVIII ст. // Історія педагогічної думки</p> <p>15.Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. [Електронне джерело] URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf. Дата звернення: 01.09.2019.</p> <p>16. Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (14–16 червня 2018 р., м. Мелітополь, Україна) / Ред.-упоряд. Дубяга С., Чорна В., Яковенко І. Мелітополь, 2018. 289 с.</p> <p>17.Пометун О.І., Гупан Н.М., Власов В.С. Компетентісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. К., 2018. 208 с.</p> <p>18.Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. К., 2006. 328 с.</p> <p>19.Старева А.М. Методика навчання історії: особистісно орієнтований підхід. Миколаїв, 2008. 332 с.</p>			
--	---	--	--	--

		<p>20. Терно С. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії. Запоріжжя, 2012. 70 с.</p> <p>21. Терно С. Як підвищити вмотивованість вивчення історії? // Історія в школах України. 2004. № 8. С. 22–26.</p> <p>22. Турченко Ф. Україна – повернення історії. Генеза сучасного підручника. К., 2016. 104 с.</p> <p>23. Як навчати історії (Роберт Маєр, Мар'ян Мудрий, Владзімеж Менджецький, Татьяна Островская, Андрей Тіхоміров, Костянтин Баханов) // Україна модерна (К.). 2012. Ч. 19: Як (не) писати підручники з історії. С. 13–43.</p> <p>24. Яковенко Г. Методика навчання історії. Навчально-методичний посібник. Харків, 2017. 324 с.</p> <p><i>Підручники з історії України XIX – початку XX ст. в електронному вигляді.</i></p>			
<p>План семінарського заняття № 2. Навчальний курс з історії України в сучасній школі: тенденції і підходи</p> <p>1. Методика навчання історії в сучасному науковому дискурсі.</p> <p>2. Розвиток методики навчання історії як науки в XIX–XX ст.</p> <p>3. Характеристика сучасної системи шкільної історичної освіти в Україні. Методичні основи роботи вчителя історії в контексті реформ середньої освіти.</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>1. Баханов К. Мета і завдання шкільного курсу історії України // Історія та правознавство. 2015. № 3. С. 2–4.</p> <p>2. Баханов К. Місце національної історії в структурі сучасної шкільної історичної освіти // Історія та правознавство. 2015. № 1–2. С. 4–5.</p> <p>3. Баханов К. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Харків, 2005. 128 с.</p> <p>4. Баханов К. Принципи побудови шкільного курсу історії України // Історія та правознавство. 2014. № 34–36. С. 2–7.</p>	<p><i>Самостійна робота:</i> скласти конспект нормативних документів, що визначають мету і завдання курсу історії в</p>	<p>5 б. (вибірково, під час перевірки самостійної роботи)</p>	<p>Згідно з розкладом занять</p>

<p>4. Основні фактори розвитку в учнів 9 класу пізнавального інтересу до історії.</p>	<p>5. Баханов К. Специфіка історії України як шкільного навчального предмета // Історія та правознавство. 2014. № 30. С. 2–4.</p> <p>6. Баханов К. Чинники впливу на шкільний курс історії України та його складники // Історія та правознавство. 2014. № 11–32. С. 2–4.</p> <p>7. Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронне джерело] URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas. Дата звернення: 01.09.2019.</p> <p>8. Локшина О. Напрямки реформування змісту середньої освіти у сучасній Європі // Історія в школі. 2000. №9. С. 13–15.</p> <p>9. Маркова І. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: від теорії до практики (у запитаннях та відповідях). 2016. № 25–26. С. 3–7.</p> <p>10. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. [Електронне джерело] URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf. Дата звернення: 01.09.2019.</p> <p>11. Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (14–16 червня 2018 р., м. Мелітополь, Україна) / Ред.-упоряд. Дубяга С., Чорна В., Яковенко І.</p>	<p>школі; ознайомитися зі змістом підручників з історії для 9 класу; скласти схему структурних компонентів підручника (за вибором), 5 год.</p>	
---	---	--	--

		<p>Мелітополь, 2018. 289 с.</p> <p>12. Терно С. Як підвищити вмотивованість вивчення історії? // Історія в школах України. 2004. № 8. СЧ. 22–26.</p> <p>13. Турченко Ф. Україна – повернення історії. Генеза сучасного підручника. К., 2016. 104 с.</p> <p>14. Яковенко Г. Методика навчання історії. Навчально-методичний посібник. Харків, 2017. 324 с.</p>			
<p>План семінарського заняття № 3.</p> <p>Структура української історії в XIX – на початку XX ст.</p> <p>1. Концептуальні засади українського національного відродження (модерного націотворення) “довгого” XIX ст.: витоки, зміст, періодизація.</p> <p>2. Сучасна наукова література для поглибленого вивчення історії України XIX – початку XX ст. в школі.</p> <p>3. Основні писемні джерела з історії України для використання в 9 класі.</p> <p>4. <i>Практичне завдання:</i> Пояснити зміст історичних термінів для учнів-дев’ятикласників: “нація”, “національна свідомість”, “індустріалізація”, “денаціоналізація”, “асиміляція”, “колонізація”, “промисловий переворот”, “порто-франко”, “масонство”, “Просвітництво”, “романтизм”, “реалізм у літературі”, “класицизм в архітектурі”,</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / друге, перероблене видання; пер. з англ. В.Морозова. К., 2001. 272 с.</p> <p>2. Аркуша О., Кондратюк К., Мудрий М., Сухий О. Час народів. Історія України XIX століття. Львів, 2016. 408 с.</p> <p>3. Брюейкер Р. Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі / перекл. з англ. О. Рябова. Львів, 2006. 280 с.</p> <p>4. Гирич І. Історія України нового часу в сучасній шкільній освіті. К., 2009. 64 с.</p> <p>5. Грицак Я. Від редакції, або Що таке модерна історія // Україна модерна. Львів, 1996. Ч. 1. С. 5–8.</p> <p>6. Гелнер Е. Нації та націоналізм. Націоналізм / пер. з англ. Г. Касьянова. К., 2003. 300 с.</p> <p>7. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму. К., 1999. 352 с.</p> <p>8. Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України // Історичні есе: у 2 т. К., 1994. Т. 1.</p>	<p>Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації.</p> <p><i>Самостійна робота:</i> конспект статей з “Історичних есе” І.Лисяка-Рудниць-</p>	<p>5 б. (вибірково, під час перевірки самостійної роботи)</p>	<p>Згідно з розкладом занять</p>

<p>“інтелігенція”, “українофільство”, “українофобство”, “марксизм”, “москвофільство (русофільство)”, “народовство”, “політизація”, “політична партія”, “монополія”, “націоналізм”, “шовінізм”, “лібералізм”, “еклектика в архітектурі”, “імпресіонізм в образотворчому мистецтві” <i>та ін.</i></p>		<p>С. 173–191.</p> <p>9. Лисяк-Рудницький І. Проблеми термінології та періодизації в українській історії // Історичні есе: у 2 т. К., 1994. Т. 1. С. 41–46.</p> <p>10. Лисяк-Рудницький І. Структура української історії в ХІХ столітті // Історичні есе: у 2 т. К., 1994. Т. 1. С. 193–202.</p> <p>11. Магочий П. Українське національне відродження. Нова аналітична структура // Український історичний журнал. К., 1991. № 3. С. 97–107.</p> <p>12. Райківський І. Концептуальні засади українського національного відродження ХІХ століття // Вісник Прикарпатського університету. Історія. Івано-Франківськ, 2007. Вип. ХІІ–ХІІІ. С. 3–14; 2008. Вип. ХІV. С. 3–17.</p> <p>13. Реєнт О. Історія України ХІХ – початку ХХ ст.: методологічний зріз і тематичні напрями наукового пошуку // Український історичний журнал. К., 2007. № 6. С. 218–232.</p> <p>14. Сарбей В. Етапи формування української національної самосвідомості (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.) // Український історичний журнал. К., 1993. № 7–8. С. 3–16.</p> <p>15. Сміт Е. Національна ідентичність / пер. з англ. П. Тарашука. К., 1994. 224 с.</p> <p>16. Химка І. П. Український національний рух у Галичині ХІХ ст. в світлі нових теоретичних праць про націоналізм і національні рухи // Формування</p>	<p>кого, складання таблиці “Об’єктивні й суб’єктивні ознаки існування української нації”, 6 год.</p>		
---	--	---	---	--	--

		української нації: історія та інтерпретації. Матеріали круглого столу істориків України (Львів – Брюховичі, 27 серпня 1993 р.). Львів, 1995. С. 68–78. 17. Як навчати історії (Роберт Маєр, Мар'ян Мудрий, Владзімеж Менджецький, Татьяна Островская, Андрей Тіхоміров, Костянтин Баханов) // Україна модерна (К.). 2012. Ч. 19: Як (не) писати підручники з історії. С. 13–43.			
Тема 2. Компетентісно орієнтована методика навчання на уроках історії України XIX – початку XX ст. <i>План лекції.</i> 1. Завдання вивчення імперського періоду історії України в школі. 2. Сутність понять “компетентнісний підхід”, “компетентність”, “компетенція” у світлі сучасної освітньої парадигми. 3. Особливості формування компетентностей учнів-дев'ятикласників у процесі навчання історії. 4. Контроль навчальних досягнень учнів з історії в умовах компетентісно орієнтованого навчання.	лекція, 2 год.	1. Баханов К. Мета і завдання шкільного курсу історії України // Історія та правознавство. 2015. № 3. С. 2–4. 2. Баханов К. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Харків, 2005. 128 с. 3. Баханов К. Організація особистісно орієнтованого навчання: poradnik молодого вчителя історії. Харків, 2008. 159 с. 4. Гирич І. Історія України нового часу в сучасній шкільній освіті. К., 2009. 64 с. 5. Кметь В. Використання пізнавальних завдань у навчанні історії [Текст]. Історія України. 2005. № 46. С. 8–10. 6. Кобаль В. І. Методика розвитку пізнавальних інтересів учнів при вивченні історії України засобами краєзнавства. Мукачево, 2014. 229 с. 7. Мокрогуз О. Інноваційні технології на уроках історії. Харків. 2005. 192 с. 8. Настільна книга молодого вчителя історії та правознавства / [автори- укладачі І.П.Нікітіна,	Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації. Самостійна робота: Підберіть історичні факти, які б допомогли учням зрозумі-	5 б. (вибірково, під час перевірки самостійної роботи)	Згідно з розкладом занять
План семінарського заняття № 4. Особливості компетентісно орієнтованого навчання історії України XIX – початку XX ст. 1. Сутність компетентісного підходу в сучасній	семінарське заняття, 2 год.				

<p>освіті.</p> <p>2. Формування ключових компетентностей учнів-дев'ятикласників у процесі навчання історії.</p> <p>3. Система оцінювання в умовах компетентнісно орієнтованого навчання.</p> <p>4. <i>Практичне завдання:</i> На прикладі підготовленого конспекту уроку на довільно обрану тему з історії України XIX – початку XX ст. з'ясувати, які компетентності повинен розвинути вчитель в учнів 9 класу.</p>		<p>О.В.Галегова, Ю.О.Нікітін]. Харків, 2010. 256 с.</p> <p>9. Педагогічна майстерність: підручник / За ред. І.А. Зязюна. 2-ге вид. Допов. І переробл. К., 2004. 422 с.</p> <p>10. Пометун О., Гупан Н., Власов В. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. К., 2018. 208 с.</p> <p>11. Пометун О. Методика навчання історії в школі. К., 2006. 328 с.</p> <p>12. Рудніцька К. Сутність понять “компетентнісний підхід”, “компетентність”, “компетенція”, “професійна компетентність” у світлі сучасної освітньої парадигми // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. Ужгород, 2016. Вип. 1 (38). С. 241–244.</p> <p>13. Рудь М. Компетентнісний підхід в освіті // Вісник Львівського університету. Серія педагогіка. Львів, 2006. Вип. 21. Ч. 1. С. 73–82.</p> <p>14. Терно С. Історичне мислення: як його розвивати? Історія в школах України. 2007. № 5. С. 8–12.</p> <p>15. Яковенко Г. Методика навчання історії. Навчально-методичний посібник. Харків, 2017. 324 с.</p>	<p>ти закономірності українського національного відродження, 6 год.</p>		
<p>Тема 3.</p> <p>Методи навчання історії</p> <p><i>План лекції.</i></p> <p>1. Проблема методів навчання історії та їх</p>	<p>лекція, 2 год.</p>	<p>1. Баханов К. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Харків, 2005. 128 с.</p> <p>2. Гирич І. Історія України нового часу в сучасній</p>	<p>Підготовка конспекту</p>	<p>5 б. (вибірково, під час пере-</p>	<p>Згідно з розкладом занять</p>

<p>загальна класифікація.</p> <p>2. Словесні методи навчання на уроках історії України XIX – початку XX ст.</p> <p>3. Наочні (візуальні) методи навчання історії України в 9 класі.</p> <p>4. Використання методів роботи з текстом у навчанні дев'ятикласників.</p>		<p>шкільній освіті. К., 2009. 64 с.</p> <p>3. Горохівський П. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. Умань, 2013. 294 с.</p> <p>4. Муляр О., Василенко Н. Використання дискусійних методів на уроках історії як спосіб виховання толерантності учнів // Педагогічний дискурс. Хмельницький, 2014. Вип. 16. С. 124–128.</p> <p>5. Оліфер С. Проблемні завдання: їх види та послідовність розв'язання. Історія України. 2015. № 4. С. 13–17.</p> <p>6. Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (14–16 червня 2018 р., м. Мелітополь, Україна) / Ред.-упоряд. Дубяга С. М., Чорна В. В., Яковенко І. О. Мелітополь, 2018. 289 с.</p> <p>7. Педагогічна майстерність: підручник / За ред. І.А. Зязюна. 2-ге вид. Допов. І переробл. К., 2004. 422 с.</p> <p>8. Пометун О., Гупан Н., Власов В. Компетентісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. К., 2018. 208 с.</p> <p>9. Старєва А. Методика навчання історії: особистісно-орієнтований підхід: навчально-методичний посібник. Частина II. Миколаїв, 2007. 200 с.</p> <p>10. Яковенко Г. Методика навчання історії:</p>	<p>семінарського заняття та візуалізованої презентації.</p> <p><i>Самостійна робота:</i> Розробити дискусію на тему: національне відродження чи модерне націотворення?</p> <p>6 год.</p>	<p>вірки самостійної роботи)</p>	
<p>План семінарського заняття № 5.</p> <p>Методи навчання історії в 9 класі</p> <p>1. Проблема методів навчання історії та їх загальна класифікація.</p> <p>2. Словесні методи навчання на уроках історії України XIX – початку XX ст.</p> <p>3. Наочні (візуальні) методи навчання історії України в 9 класі.</p> <p>4. Використання методів роботи з текстом у навчанні дев'ятикласників.</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>шкільній освіті. К., 2009. 64 с.</p> <p>3. Горохівський П. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. Умань, 2013. 294 с.</p> <p>4. Муляр О., Василенко Н. Використання дискусійних методів на уроках історії як спосіб виховання толерантності учнів // Педагогічний дискурс. Хмельницький, 2014. Вип. 16. С. 124–128.</p> <p>5. Оліфер С. Проблемні завдання: їх види та послідовність розв'язання. Історія України. 2015. № 4. С. 13–17.</p> <p>6. Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (14–16 червня 2018 р., м. Мелітополь, Україна) / Ред.-упоряд. Дубяга С. М., Чорна В. В., Яковенко І. О. Мелітополь, 2018. 289 с.</p> <p>7. Педагогічна майстерність: підручник / За ред. І.А. Зязюна. 2-ге вид. Допов. І переробл. К., 2004. 422 с.</p> <p>8. Пометун О., Гупан Н., Власов В. Компетентісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. К., 2018. 208 с.</p> <p>9. Старєва А. Методика навчання історії: особистісно-орієнтований підхід: навчально-методичний посібник. Частина II. Миколаїв, 2007. 200 с.</p> <p>10. Яковенко Г. Методика навчання історії:</p>	<p>семінарського заняття та візуалізованої презентації.</p> <p><i>Самостійна робота:</i> Розробити дискусію на тему: національне відродження чи модерне націотворення?</p> <p>6 год.</p>	<p>вірки самостійної роботи)</p>	

		навчально-методичний посібник. Харків, 2017. 324 с.			
<p>Тема 4. Урок – основна форма навчання у школі. Найбільш поширені типи уроків історії в 9 класі</p> <p><i>План лекції.</i></p> <p>1. Класно-урочна система навчання. Типи уроків історії. 2. Структура уроку. Основні етапи підготовки вчителя до уроку історії в 9 класі: сучасні вимоги. 3. Особливості організації інтерактивного уроку історії в школі. 4. Нетрадиційні (нестандартні) уроки з історії України XIX – початку XX ст.</p>	лекція, 2 год.	<p>1. Ігнатенко М. Місце історичного краєзнавства в викладанні історії України в школах // Історія в школі. 2001. № 3–4. С. 40–42. 2. Гирич І. Історія України нового часу в сучасній шкільній освіті. К., 2009. 64 с. 3. Мороз П. В. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України: методичний посібник . К., 2012. 128 с. 4. Оржехівський В. Пошукова робота в школах як форма вдосконалення вивчення історії // Історія України. 1999. № 6. 5. Святогор А. Краєзнавчий матеріал на уроках історії // Радянська школа. 1985. № 2. 6. Трефяк Я. Методика краєзнавчої роботи в школі // Історія в школах України. 2002. № 1. С. 33–37. 7. Шеремет М. Краєзнавчий матеріал на уроках історії України // Історія в школі. 2001. № 11–12. С. 55–58. 8. Ходос М. Методичні засади краєзнавчої роботи в загальноосвітній школі // Історія в школі. 2004. № 4. С. 10–12. 9. Яковенко Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків, 2017. 324 с.</p>	<p>Самостійна робота: Напишіть біографію відомого українського краєзнавця в XIX ст. (на вибір), зробіть конспект заходу в школі з використанням краєзнавчого матеріалу, 5 год.</p>	5 б. (вибірково, під час перевірки самостійної роботи)	Згідно з розкладом занять
<p>План семінарського заняття № 6. Урок як основна форма навчання історії України дев'ятикласників</p> <p>1. Класно-урочна система навчання в історичній ретроспективі: загальний аналіз. 2. Основні типи уроків історії в 9 класі та їх характеристика. 3. Підготовка вчителя до уроку історії України XIX – початку XX ст. Особливості організації інтерактивних уроків у школі. 4. <i>Практичне завдання:</i> Підготувати і провести інтерактивний урок з історії України XIX – початку XX ст. на довільно обрану тему.</p>	семінарське заняття, 2 год.				

<p>Тема 5. Історико-краєзнавчий аспект у вивченні історії України XIX – початку XX ст.</p> <p><i>План лекції.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Місце і роль історико-краєзнавчого матеріалу у вивченні історії. 2. Основні напрямки і методика краєзнавчої роботи в школі. 3. Особливості використання матеріалів краєзнавчого характеру на уроках історії України в 9 класі. 4. Позаурочна і позашкільна краєзнавчо-дослідницька діяльність з історії XIX – початку XX ст. 	лекція, 2 год.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Баханов К. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Харків, 2005. 128 с. 2. Гирич І. Історія України нового часу в сучасній шкільній освіті. К., 2009. 64 с. 3. Горохівський П. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. Умань, 2013. 294 с. 4. Дубінський В. Методика викладання історії в школі. Навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський, 2005. 82 с. 5. Кметь В. Використання пізнавальних завдань у навчанні історії // Історія України. 2005. № 46. С. 8–10. 6. Кобаль В. Методика розвитку пізнавальних інтересів учнів при вивченні історії України засобами краєзнавства. Мукачево, 2014. 229 с. 7. Комаров В. До питання про систему методів навчання історії в школі // Історія в школах України. 2003. №5. С. 26–29. 8. Михайлів Т. Розвиток критичного мислення учнів в контексті компетентісно орієнтованого навчання історії // Історія та правознавство. 2009. № 19/21, липень. С. 4–29. 9. Нікітіна І., Нікітін Ю., Шеліхова В., Кожемяка О. Науково-дослідницька діяльність учнів. 5–11 клас. Харків, 2006. 144 с. 	<p>Самостійна робота: Підготуйте наочність до уроку з цікавої для вас теми з історії України у 9 класі, складіть таблицю “Форми і методи навчання учнів історії в 9 класі”, 6 год.</p>	5 б. (вибірково, під час перевірки самостійної роботи)	Згідно з розкладом занять
<p>План семінарського заняття № 7. Історико-краєзнавча діяльність учнів з історії України XIX – початку XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення шкільного краєзнавства у вивченні історії. Основні напрямки і методика краєзнавчої роботи з учнями. 2. Структура і зміст історичної регіоналістики на уроках історії України XIX – початку XX ст. (на прикладі Прикарпаття). 3. Позаурочна і позашкільна краєзнавчо-дослідницька діяльність учнів-дев'ятикласників. 4. <i>Практичне завдання:</i> Підготувати і провести урок з історичного краєзнавства в 9 класі на довільно обрану тему. 	семінарське заняття, 2 год.				

<p>Тема 6. Сучасні педагогічні освітні технології на уроках історії України в 9 класі <i>План лекції.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і функції сучасних педагогічних технологій. 2. Загальні вимоги до традиційної та інноваційної систем навчання. 3. Пасивні, активні й суперактивні технології навчання історії України XIX – початку XX ст. 4. Рольові ігри на уроках історії в 9 класі. 5. Розвиток критичного мислення школярів-дев'ятикласників у процесі вивчення української історії. 	<p>лекція, 2 год.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Баханов К. Навчання історії в школі : інноваційні аспекти. Харків, 2005. 128 с. 2. Горохівський П. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. Умань, 2013. 294 с. 3. Кобаль В. Методика розвитку пізнавальних інтересів учнів при вивченні історії України засобами краєзнавства. Мукачево, 2014. 229 с. 4. Педагогічна майстерність: підручник / За ред. І.А. Зязюна. 2-ге вид. Допов. І переробл. К., 2004. 422 с. 5. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 144 с. 6. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Науково-методичний посібник. К., 2004. 192 с. 7. Кроуфорд А., Венді С., Метьюз С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів. Науково-методичний посібник для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. К., 2006. 217 с. 8. Мокрогуз О. Інноваційні технології на уроках історії. Харків, 2005. 192 с. 9. Педагогічна майстерність: підручник / За ред. І.А. Зязюна. 2-ге вид. Допов. І переробл. К., 2004. 422 с. 10. Подобєд О. Історія України. 9 клас: Розробки уроків. Харків, 2010. 320 с. 	<p>Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації. Самостійна робота: Розробити методику вивчення цікавої для вас проблеми історії України XIX – початку XX ст. з використанням інтерак-</p>	<p>5 б. (вибірково, під час перевірки самостійної роботи)</p>	<p>Згідно з розкладом занять</p>
<p>План семінарського заняття № 8. Сучасні педагогічні освітні технології в 9 класі ЗЗСО</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Традиційна та інноваційна системи навчання: порівняльний аналіз. 2. Особливості використання активних і суперактивних технологій навчання на уроках історії України XIX – початку XX ст. 3. Розвиток критичного мислення школярів-дев'ятикласників у процесі вивчення історії. 4. <i>Практичне завдання:</i> Підготувати і провести урок – рольову гру в 9 класі на довільно обрану тему. 	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>				

		<p>11. Сиротенко Г. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Харків, 2003. 80 с.</p> <p>12. Яковенко Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків, 2017. 324 с.</p>	<p>тивних технологій, 5 год.</p>		
<p>Підсумкове заняття. Колоквіум.</p> <p>Обговорення проблемних питань:</p> <p>1. Актуальні проблеми історії України XIX – початку XX ст. у висвітленні шкільних підручників для дев'ятикласників.</p> <p>2. Педагогічна майстерність і особистість учителя історії.</p> <p>3. Дидактичний потенціал історії. Зміст шкільної історичної освіти в 9 класі.</p> <p>4. Методи навчання історії дев'ятикласників. Розвиток критичного мислення школярів.</p> <p>5. Політична, військова, соціально-економічна та культурна проблематика в шкільному курсі історії для 9 класу ЗЗСО. Людина в історії.</p> <p>6. Позакласна робота з історії. Історичне краєзнавство у школі.</p> <p>7. Підготовка студента-практиканта до уроку історії.</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>1. Баханов К. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя, 2000.</p> <p>2. Курилів В. Методика викладання історії: Навч. посібник. Львів–Торонто, 2003.</p> <p>3. Мисан В. Сучасний урок історії: традиція і новаторство: навч.-метод. посібник. Рівне, 2008.</p> <p>4. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник / за заг. ред. О. Пометун. К., 2004.</p> <p>5. Пометун О., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі: навч.-метод. вид. К., 2005.</p> <p>6. Старєва А. М. Методика навчання історії: особистісно орієнтований підхід. Миколаїв, 2008.</p> <p>7. Салберг П. Фінські уроки 2.0: Чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії / пер. з англ. А. Шиян; наук. ред. Р. Шиян. 2-ге вид. Харків, 2019.</p> <p>8. Терно С. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії. Запоріжжя, 2012.</p>	<p>Підготовка до колоквіуму, 3 б.</p>	<p>5 б. (участь у дискусії на колоквіумі)</p>	<p>Згідно з розкладом занять</p>

		<p>9. Україна модерна (К.). 2012. Ч. 19: Як (не) писати підручники з історії.</p> <p>10. Шкільна історична освіта України: зміст, проблеми, пошуки / упоряд. О. Удод. Харків, 2010.</p> <p>11. Шкільна історія очима істориків-науковців: Матеріали Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України / упоряд. Н. Яковенко. К., 2008.</p> <p style="text-align: center;">Інформаційні ресурси</p> <p>1. Публікації в науково-методичних журналах: “Історія в школі” (К.), “Історія в школах України” (К.); “Історія та правознавство” (К.), “Історія і суспільствознавство в школах України” (К.); “Доба: науково-методичний часопис з історичної та громадянської освіти” (Львів).</p> <p>2. Додаткові інформаційні ресурси див. http://www.novadoba.org.ua/ (Електронні ресурси Всеукраїнської асоціації викладачів історії та суспільних дисциплін “Нова доба”).</p>			
<p>Самостійне опрацювання: Лекція. Навчальний курс з історії України в сучасній школі.</p> <p style="text-align: center;"><i>План лекції.</i></p> <p>1. Методика навчання історії в сучасному науковому дискурсі.</p> <p>2. Розвиток методики навчання історії як науки в XIX–XX ст.</p> <p>3. Характеристика сучасної системи шкільної історичної освіти в Україні. Методичні основи</p>	самостійна робота	<p>1. Баханов К. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя, 2004. 328 с.</p> <p>2. Баханов К. Мета і завдання шкільного курсу історії України // Історія та правознавство. 2015. № 3. С. 2–4.</p> <p>3. Баханов К. Методичний посібник з історії України. 7 клас. Традиції та інновації у навчанні історії в школі. К., 2001. 296 с.</p> <p>4. Баханов К. Місце національної історії в структурі</p>	Опрацювання тексту лекції, 4 б.	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)	Згідно з розкладом самостійної роботи

<p>роботи вчителя історії в контексті реформ середньої освіти.</p> <p>4. Основні фактори розвитку в учнів 9 класу пізнавального інтересу до історії.</p>	<p>сучасної шкільної історичної освіти // Історія та правознавство. 2015. № 1–2. С. 4–5.</p> <p>5. Баханов К. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Харків, 2005. 128 с.</p> <p>6. Баханов К. Принципи побудови шкільного курсу історії України // Історія та правознавство. 2014. № 34–36. С. 2–7.</p> <p>7. Баханов К. Специфіка історії України як шкільного навчального предмета // Історія та правознавство. 2014. № 30. С. 2–4.</p> <p>8. Баханов К. Чинники впливу на шкільний курс історії України та його складники // Історія та правознавство. 2014. № 11–32. С. 2–4.</p> <p>9. Біла С. Я., Тимошенко Л. В. Методика викладання історії в середній школі. Навчальний посібник. Дрогобич, 2001. 84 с.</p> <p>10. Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронне джерело] URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas. Дата звернення: 01.09.2019.</p> <p>11. Курилів В. Методика викладання історії. Навчальний посібник. Львів – Торонто, 2003. 248 с.</p> <p>12. Локшина О. Напрямки реформування змісту середньої освіти у сучасній Європі // Історія в школі. 2000. №9. С. 13–15.</p> <p>13. Маркова І. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: від теорії до практики (у</p>			
--	--	--	--	--

	<p>запитаннях та відповідях). 2016. № 25–26. С. 3–7.</p> <p>14. Кочубей Т. Розвиток освіти на українських землях у II пол. XVII – кін. XVIII ст. // Історія педагогічної думки</p> <p>15. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. [Електронне джерело] URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf. Дата звернення: 01.09.2019.</p> <p>16. Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (14–16 червня 2018 р., м. Мелітополь, Україна) / Ред.-упоряд. Дубяга С., Чорна В., Яковенко І. Мелітополь, 2018. 289 с.</p> <p>17. Пометун О.І., Гупан Н.М., Власов В.С. Компетентісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. К., 2018. 208 с.</p> <p>18. Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. К., 2006. 328 с.</p> <p>19. Старєва А.М. Методика навчання історії: особистісно орієнтований підхід. Миколаїв, 2008. 332 с.</p> <p>20. Терно С. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії. Запоріжжя, 2012. 70 с.</p> <p>21. Терно С. Як підвищити вмотивованість</p>			
--	---	--	--	--

		<p>вивчення історії? // Історія в школах України. 2004. № 8. С. 22–26.</p> <p>22. Турченко Ф. Україна – повернення історії. Генеза сучасного підручника. К., 2016. 104 с.</p> <p>23. Як навчати історії (Роберт Маєр, Мар'ян Мудрий, Владзімеж Менджецький, Татьяна Островская, Андрей Тіхоміров, Костянтин Баханов) // Україна модерна (К.). 2012. Ч. 19: Як (не) писати підручники з історії. С. 13–43.</p> <p>24. Яковенко Г. Методика навчання історії. Навчально-методичний посібник. Харків, 2017. 324 с.</p> <p>25. Підручники з історії України XIX – початку XX ст. в електронному вигляді.</p>			
<p>Самостійне опрацювання: Лекція. Структура української історії в “довгому” XIX ст.</p> <p><i>План лекції.</i></p> <p>1. Сутність українського національного відродження (модерного націотворення) в XIX – на початку XX ст. Концепт нації.</p> <p>2. Загальна періодизація національного відродження.</p> <p>3. Методологічні дискусії у висвітленні подій “українського” XIX ст.</p> <p>4. Вітчизняна історіографія і джерела з історії України на допомогу вчителю історії в 9 класі: здобутки і прогалини.</p>	самостійна робота	<p>1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / друге, перероблене видання; пер. з англ. В.Морозова. К., 2001. 272 с.</p> <p>2. Аркуша О., Кондратюк К., Мудрий М., Сухий О. Час народів. Історія України XIX століття. Львів, 2016. 408 с.</p> <p>3. Брюейкер Р. Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі / перекл. з англ. О. Рябова. Львів, 2006. 280 с.</p> <p>4. Гирич І. Історія України нового часу в сучасній шкільній освіті. К., 2009. 64 с.</p> <p>5. Грицак Я. Від редакції, або Що таке модерна історія // Україна модерна. Львів, 1996. Ч. 1. С. 5–8.</p> <p>6. Гелнер Е. Нації та націоналізм. Націоналізм /</p>	Опрацювання тексту лекції, 4 б.	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)	Згідно з розкладом самостійної роботи

- пер. з англ. Г. Касьянова. К., 2003. 300 с.
7. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму. К., 1999. 352 с.
8. Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України // Історичні есе: у 2 т. К., 1994. Т. 1. С. 173–191.
9. Лисяк-Рудницький І. Проблеми термінології та періодизації в українській історії // Історичні есе: у 2 т. К., 1994. Т. 1. С. 41–46.
10. Лисяк-Рудницький І. Структура української історії в ХІХ столітті // Історичні есе: у 2 т. К., 1994. Т. 1. С. 193–202.
11. Магочий П. Українське національне відродження. Нова аналітична структура // Український історичний журнал. К., 1991. № 3. С. 97–107.
12. Райківський І. Концептуальні засади українського національного відродження ХІХ століття // Вісник Прикарпатського університету. Історія. Івано-Франківськ, 2007. Вип. ХІІ–ХІІІ. С. 3–14; 2008. Вип. ХІV. С. 3–17.
13. Реєнт О. Історія України ХІХ – початку ХХ ст.: методологічний зріз і тематичні напрями наукового пошуку // Український історичний журнал. К., 2007. № 6. С. 218–232.
14. Сарбей В. Етапи формування української національної самосвідомості (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.) // Український історичний журнал. К., 1993. № 7–8. С. 3–16.

	<p>15. Сміт Е. Національна ідентичність / пер. з англ. П. Тарашука. К., 1994. 224 с.</p> <p>16. Химка І. П. Український національний рух у Галичині ХІХ ст. в світлі нових теоретичних праць про націоналізм і національні рухи // Формування української нації: історія та інтерпретації. Матеріали круглого столу істориків України (Львів – Брюховичі, 27 серпня 1993 р.). Львів, 1995. С. 68–78.</p> <p>17. Як навчати історії (Роберт Маср, Мар'ян Мудрий, Владзімеж Менджецький, Татяна Островская, Андрей Тіхоміров, Костянтин Баханов) // Україна модерна (К.). 2012. Ч. 19: Як (не) писати підручники з історії. С. 13–43.</p>			
--	---	--	--	--

6. Система оцінювання курсу

Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів:

1) усні відповіді на семінарських заняттях **(20 балів)**. Кількість балів за усні відповіді студента на семінарських заняттях визначається за коефіцієнтом 4 (тобто виводиться середнє арифметичне: всі оцінки додаються, а сума ділиться на кількість оцінок, отримане число в добутку з коефіцієнтом 4 дає підсумковий бал. (Наприклад, Петро отримав за виступи на семінарах 4, 5 і 4, разом 13, цю цифру ділимо на три (кількість відповідей) та отримуємо 4,3; множимо на чотири (бо треба перевести цю цифру в 20-бальну систему), виходить 17,2, тобто 17 (цифри заокруглюються за прийнятими в математиці нормами). При цьому на загальну оцінку впливає активність студентів на аудиторних заняттях: якщо, для прикладу, Петро був активним, часто по суті доповнював, то отримає бонусний бал при заокругленні підсумкової оцінки).

2) оцінка за тестування по кожній темі **(20 балів)**. Оцінювання в Центрі дистанційного навчання відбувається за 100-бальною шкалою, яку система автоматично переводить при виставленні підсумкової оцінки в 20-бальну;

3) оцінка за індивідуальне завдання (план-конспект уроку в 9 класі) **(10 балів)**.

Загалом під час аудиторно-самостійної роботи студент може отримати максимум **50 балів**.

Підсумковий контроль – залік, як правило, у тестовій формі (50 балів), у сумі – 100 балів.

Критерії поточної оцінки в національній шкалі (5 – “відмінно”, 4 – “добре”, 3 – “задовільно”, 2 – “незадовільно”).

Оцінка “п'ять” ставиться, якщо студент (-ка) виявив (-ла) глибокі, повні, цілісні, міцні й творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички щодо застосування знань на практиці: володіє логікою, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;

відповідь чітка і завершена, немає помилок. Володіє вмінням ставити під сумнів сталі принципи та ідеї; обдумана ризикованість; терпиме ставлення до своїх та чужих помилок. Ознайомлений з найновішими досягненнями методики, вміє використовувати на практиці набуті знання, рецензує відповіді студентів.

Оцінка **“чотири”** ставиться, якщо студент (-ка) має глибокі й повні знання програмного матеріалу, знає основні компоненти змісту історичної освіти, робить аргументовані висновки; характеризує найновіші технології навчання історії, знає сучасні підходи до оцінювання, володіє методами, прийомами і засобами навчання історії на практиці. Однак недостатній досвід у творчому застосуванні умінь і навичок, здобувач вищої освіти робить несуттєві помилки.

Оцінка **“три”** ставиться, якщо студент (-ка) володіє лише окремими знаннями, вміннями і навичками, володіє методами, прийомами і засобами навчання історії, однак на практиці далеко не все реалізує. Водночас порушує логіку викладу, аргументація слабка, є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках, наявні помітні прогалини, мовлення спрощене.

Оцінка **“два”** ставиться, якщо студент (-ка) не знає предмета, не володіє необхідними для виконання завдань вміннями, допускає велику кількість помилок у програмному матеріалі, немає практичних навичок для роботи в школі.

Критерії оцінювання індивідуального завдання (плану-конспекту уроку, на вибір, в 9 класі).

(9–10 балів – “відмінно”, 7–8 балів – “добре”, 5–6 балів – “задовільно”, 1–4 бали – “незадовільно”)

9–10 балів. Конспект виявляє здатність презентувати власну технологію, розробляти оригінальні плани-конспекти з використанням інноваційних технологій, немає помилок в оформленні й змісті уроку, студент (-ка) вміє планувати й організовувати різні види навчання, його засоби, в конспекті навчально-виховного процесу реалізовано міжпредметні зв'язки, компетентнісний підхід в усіх проявах.

7–8 балів. Конспект складений вірно, водночас є незначні помилки в оформленні й змісті. У конспекті використано новітні методи навчання, здійснено правильний розподіл часу на уроці, логічне формулювання питань, добре написано проміжні й заключні висновки. Студент застосовує сучасні методи і технології, різноманітні засоби навчання, реалізує компетентнісний підхід, але з незначними зауваженнями, що не мають принципового характеру.

5–6 балів. Конспект неґрунтовний, містить значні помилки, не виконана в достатній мірі мета уроку, не зовсім доцільно використано методи навчання, однак студент (-ка) представила плани-конспекти уроку в 9 класі з деяким використанням інноваційних технологій.

1–4 бали. Конспект відсутній або написаний на незадовільному рівні.

Залік відбувається в тестовій формі, оцінювання – за традиційною 100-бальною шкалою, яку система дистанційного навчання ПНУ автоматично переводить у 50 балів.

За бажанням студентів залік може відбуватися в письмово-усній формі.

Критерії оцінювання заліку, що відбувається шляхом письмової підготовки усних відповідей, тобто спочатку студент протягом визначеного часу тезисно записує своє відповіді, які потім публічно озвучує і дає відповіді на питання викладача:

Два теоретичні завдання – 20 балів (по 10 балів);

Два практичні завдання – 20 балів (по 10 балів);

Тестові завдання – 10 балів;

Разом – 50 балів.

Критерії оцінювання теоретичного завдання:

9–10 балів – здатність презентувати власну інтерпретацію на основі глибоких і міцних знань, можливість самостійно побачити та сформулювати проблему; здатність втілювати в життя проблемне навчання, позитивно мотивувати учнів, самовдосконалюватися. Відповідь не містить помилок, враховано компетентнісний підхід до навчально-виховного процесу, сучасні інноваційні розробки.

7–8 балів – студент володіє глибокими набутими знаннями та використовує їх для розв’язання нової навчальної проблеми; використовує знання з історії України XIX – початку XX ст. і найновіших досягнень методики викладання історії, виявляє розуміння історичних процесів; робить аргументовані висновки, наводить приклади. Помилки у відповіді студента (-ки) незначні.

5–6 балів – у цілому студент (-ка) послідовно відтворює навчальний матеріал теми, використовуючи при підготовці сучасні досягнення методики, може відтворити основний зміст навчальної теми, перерахувати основні педагогічні технології, методи і засоби навчання. Водночас є помилки у знанні фактичного матеріалу та висновках, слабка ознайомленість із найновішими досягненнями сучасної методики викладання історії.

1–4 балів – студент (-ка) має загальне уявлення з теми, що розглядається, може репродуктивно відтворити (в межах чотирьох-шести простих речень) частину навчального матеріалу, дати визначення термінів. Однак він (вона) демонструє відсутність або низький рівень засвоєння змісту навчальної дисципліни.

Студент повинен виконати індивідуальні завдання практичного характеру з наступною їх презентацією під час проведення відповідного семінарського заняття або індивідуальної бесіди з викладачем.

Індивідуальне завдання – план-конспект уроку з використанням інноваційних технологій студент повинен здати викладачу в кінці теоретичного навчання.

Семінарські заняття

Тема 1. Історія України XIX – початку XX ст. в шкільному курсі

Тема 2. Навчальний курс з історії України в сучасній школі: тенденції і підходи

Тема 3. Структура української історії в XIX – на початку XX ст.

Тема 4. Особливості компетентісно орієнтованого навчання історії України XIX – початку XX ст.

Тема 5. Методи навчання історії в 9 класі

Тема 6. Урок як основна форма навчання історії України дев’ятикласників

Тема 7. Історико-краєзнавча діяльність учнів з історії України XIX – початку XX ст.

Тема 8. Сучасні педагогічні освітні технології у викладанні історії України в 9 класі

Тема 9. Підсумкове заняття. Колоквіум

Умови допуску до підсумкового контролю (заліку)

Належне виконання:

1) змісту питань планів семінарських занять. Для цього необхідно підготувати конспекти семінарських занять. Усіляко вітається якісна

підготовка візуалізованих презентацій для відповідей на семінарські питання.

2) тестування;

3) індивідуального завдання.

Виконання передбачених вимог передбачає якісну пошукову працю, творчий підхід студента (-ки).

4) підсумкової контрольної роботи. Контрольна робота зараховується за умови набору 5 і більше балів (з 10-ти можливих).

Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю (іспиту – екзамен) за умови відпрацювання усіх “заборгованостей” та набору 26 і більше балів.

7. Політика курсу

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції або семінарі, отримання негативної оцінки на заняттях, невчасного виконання практичного чи індивідуального завдання передбачено відпрацювання пропусків, негативних оцінок, подача індивідуальних робіт у понеділок з 14.00 до 16.00 год. У випадку запозичених робіт, виявів академічної недоброчесності (списування, плагіату і т. п.), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

8. Рекомендована література

1. Баханов К. Мета і завдання шкільного курсу історії України // Історія та правознавство. 2015. № 3. С. 2–4.
2. Баханов К. Місце національної історії в структурі сучасної шкільної історичної освіти // Історія та правознавство. 2015. № 1–2. С.4–5.
3. Баханов К. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Харків, 2005. 128 с.
4. Баханов К. Принципи побудови шкільного курсу історії України // Історія та правознавство. 2014. № 34–36. С. 2–7.
5. Баханов К. Сучасний шкільний підручник історії. Харків, 2009. 128 с.
6. Баханов К. Специфіка історії України як шкільного навчального предмета // Історія та правознавство. 2014. № 30. С. 2–4.
7. Баханов К. Ще раз про тематичне оцінювання // Історія в школах України. 2005. № 6.
8. Баханов К. О. Чинники впливу на шкільний курс історії України та його складники // Історія та правознавство. 2014. № 11–32. С. 2–4.
9. Власов В. Урок тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів з історії: що і як оцінювати // Історія в школах України. 2003. № 2. С.11–14.
10. Гирич І. Історія України нового часу в сучасній шкільній освіті. К., 2009. 64 с.
11. Гісем О., Мартинюк О. Уроки узагальнення і тематичного оцінювання // Історія в школі. 2006. № 10. С.34–41.
12. Горохівський П.І. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. Умань, 2013. 294 с.
13. Дубінський В. Методика викладання історії в школі: Навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський державний університет. Кам'янець-Подільський, 2019. 82 с.
14. Желіба О. Теорія та методики навчання історії: форми уроку історії (на допомогу викладачу вищої школи) // Історія в школі. 2014. № 3. С.31–39
15. Желіба О. Урок історії: питання типології. На допомогу викладачу теорії та методики навчання історії у ВНЗ // Історія в школі. 2013. №3. С. 21–33.

16. Ігнатенко М. Місце історичного краєзнавства у викладанні історії України в школах // Історія в школі. 2001. № 3-4. С.40–42.
17. Кметь В. Використання пізнавальних завдань у навчанні історії // Історія України. 2005. № 46. С. 8–10.
18. Кобаль В. І. Методика розвитку пізнавальних інтересів учнів при вивченні історії України засобами краєзнавства. Мукачево, 2014. 229 с.
19. Коляда І., Щипець Я., Павлюченко В. Методика організації та проведення уроку-тематичного оцінювання // Історія в школі. 2011. №11–12. С.26–31.
20. Комаров, В. До питання про систему методів навчання історії в школі // Історія в школах України. 2003. №5. – С. 26–29.
21. Кроуфорд А., Венді С., Метьюз С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів. Науково-методичний посібник для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. К., 2006. 217 с.
22. Ксьондзик Т. Проблемне навчання як засіб формування культури історичного мислення // Історія України. 2005. № 43 (22 лист.). С. 10–13.
23. Комаров В. До питання про систему методів навчання історії в школі // Історія в школах України. 2003. №5. С. 26–29.
24. Мальцева О. Розвиток культури мислення на уроках історії // Історія України. 2002. № 33–34 (вер.). С. 20–30.
25. Маркова І., Садкіна В. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: від теорії до практики (у запитаннях та відповідях) // Трудове навчання в школі. К., 2016. № 17. С. 10–13
26. Мисан В. Полікультурність у змісті шкільної історії: вимога часу чи забаганка науковців? // Історія в сучасній школі. 2012. № 5. С. 23–86.
27. Мисан В.О. Писемні джерела на уроках історії: 5–11 класи: навчально-методичний посібник. К., 2009. 104 с.
28. Михайлів Т. В., Туріщева Л.В., Зайко Н.І., Андреева В.М., Задорожний К.М. Нестандартні форми уроків. Харків, 2006. 157 с.
29. Михайлів Т. В. Розвиток критичного мислення учнів в контексті компетентісно орієнтованого навчання історії // Історія та правознавство. 2009. № 19/21, липень. С. 4–29.
30. Мокрогуз О. П. Інноваційні технології на уроках історії. Харків, 2005. 192 с.
31. Мокрогуз О. Як поєднати систему оцінювання навчальних досягнень з компетентісно-орієнтованим навчанням історії // Історія в школах України. 2009. № 5. С. 14–16 ; № 11. С. 30–39.
32. Нікітіна І.П., Нікітін Ю.О., Шеліхова В.В., Кожемяка О.Л. Науково-дослідницька діяльність учнів. 5–11 клас. Харків, 2006. 144 с.
33. Оліфер С. Проблемні завдання: їх види та послідовність розв'язання // Історія України. 2015. № 4. С. 13–17.
34. Подобед О. Історія України. 9 клас: Розробки уроків. Харків, 2010. 320 с.
35. Пометун О. І., Гупан Н.М., Власов В.С. Компетентісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. К., 2018. 208 с.
36. Пометун О. Методика навчання історії в школі. К., 2006. 328 с.
37. Райківський І. Концептуальні засади українського національного відродження XIX століття // Вісник Прикарпатського університету. Історія. Івано-Франківськ, 2007. Вип. XII–XIII. С. 3–14; 2008. Вип. XIV. С. 3–17.
38. Сиротенко Г. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Харків, 2003. 80 с.
39. Старєва А.М. Методика навчання історії: особистісно-орієнтований підхід: навчально-методичний посібник. Част. II. Миколаїв, 2007. 200 с.

40. Трухан О.Ф. Методика роботи з підручником на різних етапах уроку історії в основній школі // Рідна школа. 2011. № 8–9. С.36–40.
41. Турченко Ф. Україна – повернення історії. Генеза сучасного підручника. К., 2016. 104 с.
42. Терно С. Історичне мислення: як його розвивати? // Історія в школах України. 2007. № 5. С. 8–12.
43. Терно С. Як підвищити вмотивованість вивчення історії // Історія в школах України. 2004. № 8. С. 22–26.
44. Яковенко Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків, 2017. 324 с.

Інформаційні ресурси

1. Публікації в науково-методичних журналах: “Історія в школі” (К.), “Історія в школах України” (К.); “Історія та правознавство” (К.), “Історія і суспільствознавство в школах України” (К.); “Доба: науково-методичний часопис з історичної та громадянської освіти” (Львів).
2. Додаткові інформаційні ресурси див. <http://www.novadoba.org.ua/> (Електронні ресурси Всеукраїнської асоціації викладачів історії та суспільних дисциплін “Нова доба”).

Викладач

доктор історичних наук, професор

Райківський І.Я.